

Kūrybinis rašymas: lanksčios didaktikos
aspektai ir spektrai
Vilija Janušauskienė
LEU Lituanistikos fakulteto Lietuvių kalbos ir
literatūros didaktikos katedros dėstytoja

Seminaras mokytojams lituanistams

Vilnius

2012-11-17

Mat kalba yra kūryba, kad ją kur perkūnas. Ypač rašymas. Kai tik pradedu rašyti, iš karto pradedu ir kurti. Man sunkiausia parašyti prašymą, bet kokį dokumentą, nesusijusį su kūryba. Aš nemoku.

Sigitas Parulskis

Seminaro programa

- I. *Ego sistemos* prakalbinimas: ką aš manau apie žmogaus ir žmonių kūrybiškumą? – atsakymai į anketos klausimus ir bandymas *ištraukti leitmotyvų šaknį* (15 min.) (anketa – priedas nr. 1 ir įrašai *seminaro dalyvio dienoraštyje*)
- II. *Id sistemos* sužadkinimas: kūrybiniai etiudai ir bandymas įminti jų minkles (20 min.) (*seminaro dalyvio dienoraštis, baltas popieriaus lapas*)
- III. *Super ego sistemos bendrieji vardikliai-varikliai*: seminaro siek(su)nių su(si)formulavimas (5 min.) (*ŽNS, seminaro dalyvio dienoraštis*)
- IV. Įtraukiantis vaizdinis pranešimas-pokalbis “Rašytinės (kūrybinės) raiškos tradicijų ir inovacijų ištakos, versmės, praktika” ir *Kūrybinio rašymo galimybių* lentelės analizė – *grafinis žymėjimas, komentarai* (1 val.) (*seminaro dalyvio dienoraštis*)
- V. *Kūrybinio rašymo* etiudai – pasirinktos rašytinės raiškos teksto ir / ar didaktinio modelio kūrimas – kolektyvinis, grupinis, individualus darbas (1 val.) (*seminaro dalyvio dienoraštis*) (priedas nr. 2)
- VI. Seminaro metu aktualizuotų, plėtotų, įgytų nuostatų, gebėjimų, žinių ir supratimo į(si)vertinimas, *ŽNS, programos dalyvio dienoraštis, diskusija, atviri klausimai* (20 min.).

Psichoanalizės instrumentarius Pri(si)minimas-intarpas

- *Id – tatai* – sudaro instinktyviają asmenybės dalį – tai seniausia, paveldima ir įgimta psichikos institucija. Raidos metu *Id* sukaupia impulsus, vaizdinius ir fantazijas, kurie dėl įvairių priežasčių buvo išstumti iš sąmoningųjų ir ikisąmoningųjų *Ego* sluoksnių. *Id* yra nesąmoningas darinys – tarsi žmogaus giluminė šerdis.
- *Ego – aš* – atlieka tarpininko vaidmenį reprezentuodamas tikslingą individo sąveiką su aplinka, atsižvelgiant į *Id* impulsus – tai tikrovės principais besivadovaujanti žmogaus psichikos dalis – realusis žmogus.
- *Superego – tai* – stebinčioji, vertinančioji ir cenzūrą vykdančioji psichikos instancija, gaunanti nurodymus iš visuomenės normų steigėjų ir sergėtojų bei atsakinga už jų vykdymą – tai tarsi žmogaus reprezentacinis veidas.

Pagal - Fhaner, S., *Psichoanalizės žodynas*, Vilnius: Aidai, 2005.

I. Ego sistemos prakalbinimas: ką aš manau apie žmogaus ir žmonių kūrybiškumą? – atsakykite į pateiktos anketos klausimus ir pabandykite susumuoti savo mintis apie kūrybinį rašymą pratęsdami sakinius.

Nebaigtų sakinių metodas

- *Kūrybingas mokinys (ne)išsiskiria.....*
- *Kūrybingi mokytojai – tai.....*
- *Kūrybingi tėvai – tai.....*
- *Kūrybinis rašymas ir mokykla -.....*
- *Kūrybingai sukurto teksto požymiai:.....*
- *Lietuvai kūrybingų žmonių....., nes.....*
- *Man kūryba.....*

Pasidalykite savo mintimis su kolegomis...

II. *Id sistemas* sužadınimas: balto lapo paslaptis, kūrybiniai etiudai ir bandymas įminti jų minkles (*baltas lapas, seminario dalyvio dienoraštis*)

- Sukurkite savo tekstą apie vandenį (gimtinių, svetimų kraštų, svajonių ar kt.) – rašykite tai, ką norite, taip, kaip norite...
- Žiūrėdami A. Baryso dokumentinį filmą “Kuršių Nerija. Thomas Mannas. Mano vasarnamis” raštu pasižymėkite savo mintis, paskui sukurkite savo tekstą.

Mano mintys žiūrint filmą...

Mano teksts pasižūrėjus filmą...

Pavadinimas.....

Kolegų skaitomų tekstų
pavadinimai...

Mano mintys apie šiuos
tekstus ...

Atradimai...

Ar galima kūrybiškumo tipologija? Jei taip, į kokias kryptis perskaitytus tekstus skirtume?

- Teksto stiliaus dominantė: meninis, publicistinis, mokslinis, mišrus...
- Teksto žanriniai požymiai: esė, miniatiūra, eilės, novelė, sakmė, padavimas, pasaka, laiškas, dienoraštis..
- Teksto vaizdavimo tipai: pasakojimas, aprašymas, samprotavimas, mišrus...
- Teksto kūrėjo raiškos tipai: stebėtojas, pasakotojas, mokslininkas, jausmingasis, asociatyvusis ar kt.)
- Saviraiška ar nauja - kūryba?
- Teksto pasakotojo pozicija (objektyvi / subjektyvi)
- Tekste vaizduojami objektai (realybė / idealybė) ar vaizdiniai / abstrakcijos ...
- Kita (įvardykite...)

Marijos Pečkauskaitės (Šatrijos Raganos) psichologionis-pedagoginis tyrimas (1912 m.)

Tikrino prancūzų psichologo Binet'o išskirtų psichologinių tipų, atsiskleidžiančių individams kuriant savus tekstus pagal tą patį paveikslą, raiškos galimybes ir pripažino tai kaip labai svarbų pedagoginį faktorių.

- Aprašantysis tipas (dėmesys detalėms ir smulkmenoms)
- Pasakojantysis tipas (pagyvina, kuria istorijas)
- Jausmingasis tipas (išsako savo reakcijas, jausmus)
- Mokslininko tipas (analizuoja remdamasis mokslo žiniomis, daro išvadas)

Kartojant eksperimentą XXI a., atsiskleidžia dar vienas –

- Asociatyvusis tipas (paveikslas – tik pretekstas savo potyriams, mintims, regėjimams apie visai kitus - laisvai rašančiojo pasirenkamus dalykus už paveikslo erdvės)

Marijos Pečkauskaitės (Šatrijos Raganos) patarimai Lietuvos pedagogams (1912 m.)

- Kokias gi praktiškas konsekvencijas galima išvesti iš to fakto, kad žmonių palinkimai yra taip įvairūs? Pirmiausia tas faktas turėtų paraginti mokytojus pasižiūrėti atsidėjus į save. Aišku, kad kokios pakraipos mokytojo dvasia, tokioje bus ir visas jo mokymas ir tokią jis stengsis visur iškelti aikštėn. Ir labai lengvai jis gali tapti vienpusiu.
- Psichologinių tipų pažinimas atneša dar vieną praktišką naudą: priversdamas mus pažinti vaikų individualybes, stumte stumia įvesti „liuosąjį rašinį“. Žinoma, vaikas turi būti įstatomas į tam tikras formas, turi išmoti reikalingas kalbos taisykles ir lavintis rašymo gebėjimus – bet mokytojas, kurs visados savo mokinius – net ir aukštesniųjų klasių – nori įbrukti į savo geidžiamąją formą, labai nusideda giliesiems psichologijos dėsniams. Taip elgtis – tai yra iškreipti prigimtį. Reikia būtinai leisti vaikams vaizduoti liuosai, kad jų tipų įvairybė galėtų nevaržomai išsiskleisti.

Pečkauskaitė, M., Ką žmonės pastebi // *Lietuvos mokykla ir pedagoginė mintis 1918-1940 m.*, III tomas, Vilnius: Mintis, 1996.

III. Individualūs ir bendrieji seminaro siek(sn)iai

Nebaigtų sakinių metodas ir ŽNS

Prieš seminarą: manau apie kūrybinį rašymą....

Gnoseologija

Nežinau, kas esu.

Neradęs

Atsakymo į baisų

Klausimą, as aš esu,

Nematąs ir nematomas

Bandau išspręsti

Lygtis, kuriose

Vienintelis nežinomasis –

Aš.

Mirti gimimu,

Gimti ir gyventi

Mirtim, nežinant savo

Ir Dievo vardo,

Nes žodis

Yra daugiau

Negu būtis. (A. Nyka-Niliūnas)

Seminaro metu norėčiau...

1. *Nuostatos: savo požiūrį į kūrybinį rašymą...*
2. *Žinios, supratimas, gebėjimai: norėčiau su-
žinoti....., suprasti.....,
patobulinti / ugdyti / lavinti savo gebėjimus....*
3. *Mokymo(si) mokytis(s) gebėjimai: norėčiau
išmoktimokytis(s).....*

Siela

mano siela

pavasario ledo spalvos

mano siela pasveiks ir mes

būsime kartu

mano siela

lūžtančio dievo spalvos

mano siela šįvakar vos vos (S. Parulskis)

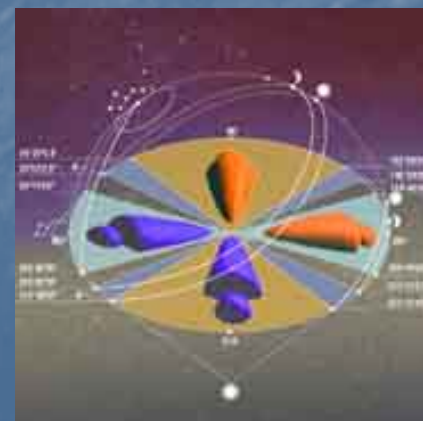
Pabandykime suformuluoti seminaro siek(s)nius drauge - - -

Nuostatos: kaip norėtume žvelgti į kūrybinio rašymo mokymą(si), kodėl?

Žinios, supratimas: ką norėtume sužinoti, suprasti apie kūrybinio rašymo lanksčias mokymo(si) galimybes, kodėl??

Gebėjimai: kokius mokymo mokyti(s) kūrybinio rašymo gebėjimus būtų pravartu patobulinti, kodėl?

Mokymo(si) mokyti(s) kompetencija: ar svarbu praplėsti savo didaktinių strategijų, metodų, būdų instrumentariją? Kuria linkme?

IV. Įtraukiantis vaizdinis pranešimas-pokalbis “Rašytinės (kūrybinės) raiškos tradicijų ir inovacijų ištakos, versmės, praktika” ir *rašytinės bei kūrybinio rašymo galimybių* lentelės analizė – *komentariai seminaro*

dalyvio dienoraštyje ir grafiniai žymėjimai žinių modelio lentelėje

Orientaciniai klausimai: kodėl žmonės pradėjo kurti rašto sistemas? ką mokoma(si) rašyti (kurti) šiandien? ko galima būtų mokytis ? kodėl vertėtų mokytis(s)? kaip mokytis(s)? ar vertėtų kūrybinę raišką suvokti kaip asmeniškai ir visuomeniškai svarbų procesą?

Klausydamiesi ir žiūrėdami neužmirškite interaktyvios mokymo(si) veiklos: pasižymėkite svarbesnius dalykus *svarbių užrašų* modelyje (*Seminaro dalyvio dienoraštis*)...

- Sudominusi pranešimo-pokalbio informacija, mintys ...

- Klausimai, mintys, pastabos...

Rašytinės (kūrybinės) raiškos tradicijų ir inovacijų ištakos, versmės, praktika: kodėl žmonės pradėjo kurti rašto sistemas? ar vertėtų kūrybinę raišką suvokti kaip asmeniškai ir visuomeniškai svarbų procesą?

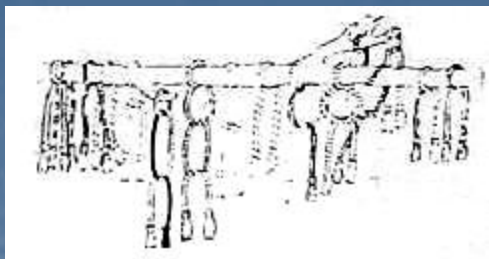
Įsivaizduokite pasaulio, žmogaus, pirmųjų ženklų pradžių pradžią ir pasirenkite atsakyti į virtualų klausimą...

Kokie seniausieji informacijos perdavimo būdai?

Kur ir kaip Jūs, būdami maži ir dar nemokėdami rašyti, pasižymėdavote ar kitiems parodydavote tai, kas Jums buvo svarbu?

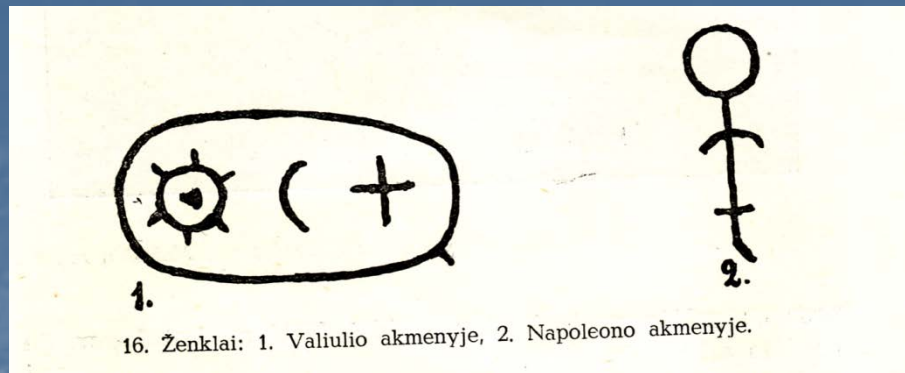

Seniausieji atminties ir prasmės ženklai (naudojami ir šiais laikais Amerikos indėnų, Afrikos, Australijos tautų,) – tai mazgai (kipai – mazginiai iš spalvotų virvelių), vėriniai iš kriauklelių, spalvos, lazdelių įpjovos, perduodami daiktai (ietys, stėlės, tomahaukai, krivūlės), vėliavos... Senovės ženklai išsaugoti ir baltų tautų (lietuvių, latvių) audiniuose, mezginiuose.

*Kokie senovėje buvo patikimiausieji
informacijos perdavimo būdai?*

*Kaip kai kurie šiuolaikiniai jauni žmonės, norintys
palikti savo kartos ženklus mūsų miestuose ir
gyvenvietėse, jamžina save?*

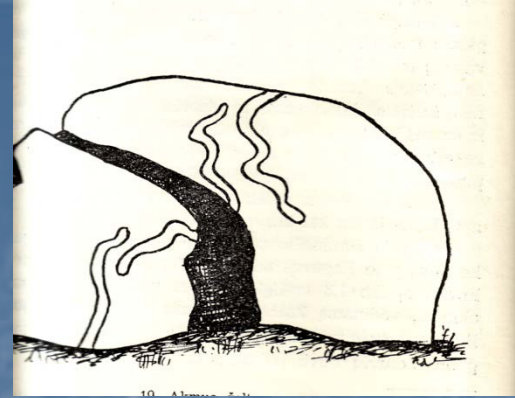
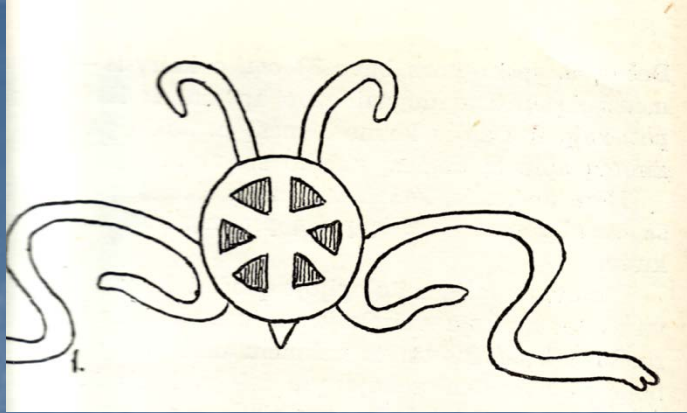
Akmens amžiaus žmonės olose, ant akmenų raižė ženklus, piešė piešinius – tokius įrašus paliko ne tik senųjų civilizacijų tautos šumerai, hetitai, finikiečiai..., bet ir Skandinavijos, baltų tautų (prūsų, latvių, lietuvių) protėviai.

(žr. P.Tarassenkos knygą „Pėdos akmenyje“)

*Ant kokių medžiagų senovėje būdavo
rašomi „laiškai“?*

*Ant ko savo slaptus ženklus braižydavote Jūs,
žaisdami vaikystės vasaromis gamtoje?*

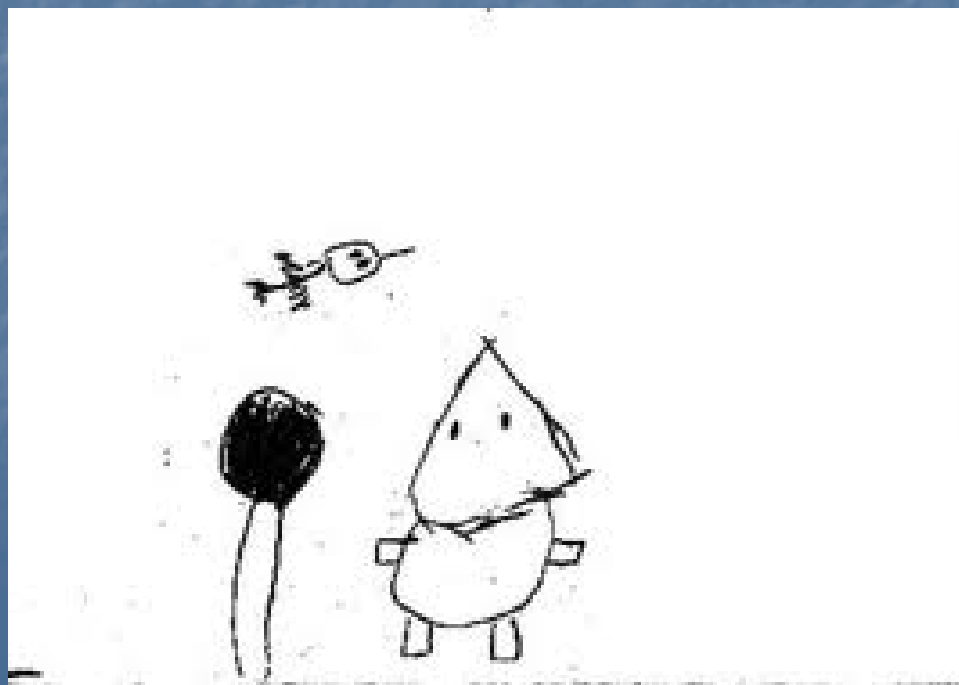

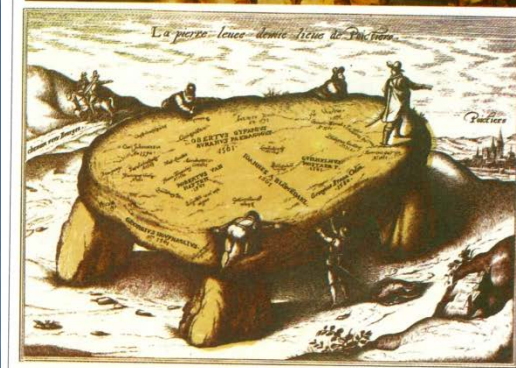

Senovės žmonės ženklus reždavo, brėždavo, piešdavo ant kaulo, brangakmeniuose, ant vėžlių kiaukutų, medyje, ant medžių lapų, ant medžio žievės ir šaknų, ant odos, ant išdžiovintų pupelių, ant medvilnės, lino, šilko, šiaudų, kukurūzų stiebelių, molyje, ant vaško lentelių, įrėždavo metale. (žr. G. Raguotienės knygą „Šimtas knygos mįslių“)

*Kodėl **piktografija** laikoma tikrojo rašto pradžia?*

Lot. „pictos“ – piešinys, gr. „grapho“ – rašau. *Ką norėdavote pasakyti savo vaikystės piešiniuose Jūs?*

BARNENEZAS

MENAS IR

visi tos pačios bendruomenės tikintieji, bet kur laidojami buvo tik aukšti pareigūnai. Dažnai sunku tiksliai nustatyti, kiek asmenų palaidota statinyje, bet žinoma, kad Niugreindže jų būta tik keturių ar penkių.

Kaimuose nė vienas namas nesiskiria nuo kitų nei dydžiu, nei įranga.

Įkapės, rastos megalitų kapuose, taip pat nebuvo

Pietų Ispanijoje, Los Milarese, šių kapų statytojai lydo varį jau maždaug prieš 2500 metų.

Portugalijoje, kaip ir Bretanė, yra vienas

Mokslininkai mano, kad senovės piešiniuose ar raižiniuose išsakyta tai, kas buvo svarbu tų laikų žmonėms: kokias žvaigždes danguje pažinojo, ką medžiojo, ką garbino, kokias ir kaip šventes šventė, ką atrado, išrado... (žr. knygą „Civilizcijų aušra“)

Kokie rašto ženklai pavadinami dantiraščiu?

Ar esate bandę lipdyti iš molio (ar plastilino) ir įsprausti savo lipdiniuose ženklus? Kaip sekėsi?

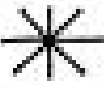
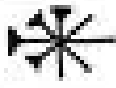
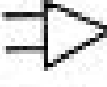

Dantiraštis – tai raštas molyje iš lazdelių ir brūkšnelių – lyg aštrūs dantukai. Jį prieš 5-6 tūkst. metų Mesopotamijoje (šalis tarp Tigro ir Eufrato upių) išrado šumerų tauta: rašė ant 32 / 22 / 2,5 cm matmenų molinių lentelių, kurias saugojo medinėse dėžėse. Jų kultūroje buvo rastas ir pirmas laiškas – molinė lentelė moliniame voke.

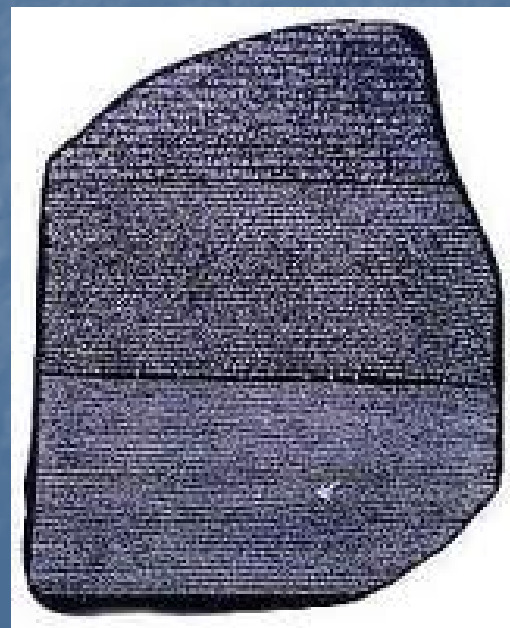
Dantiraščio vis tobulėjančius rašmenis vartojo hetitai, babiloniečiai, asirai, semitai, senovės persai ir kiti (tobuliausias jo variantas jau buvo fonetinis raštas, turėjęs tik 30 ženklų). (žr. R. Neimanto knygą „Raštas“)

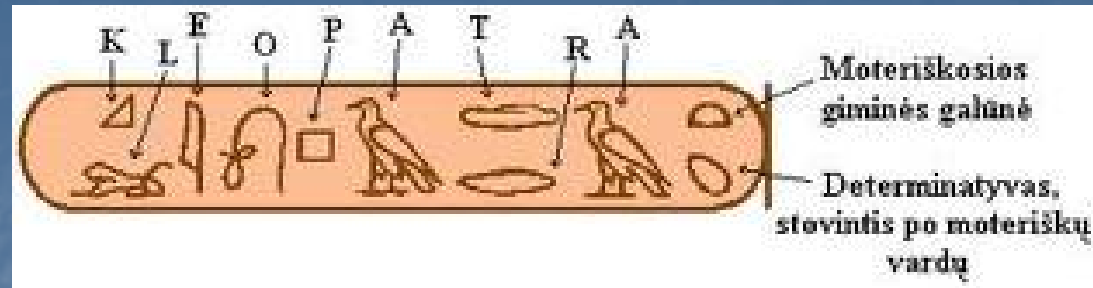
Dantiraščio ženklų kaita

MEANING		OUTLINE CHARACTER, B. C. 3600	ARCHAIC CUNEIFORM, B. C. 2500	ASSYRIAN, B. C. 700	LATE BABYLONIAN, B. C. 500
1.	The sun				
2.	God, heaven				
3.	Mountain				
4.	Man				
5.	Ox				
6.	Fish				

Kokie ženklai vadinami hieroglifais?

Gr. „hieros“ – šventas, „glyphe“ – raižinys. Ar esate bandę susikurti savo ženklų raštą pagal tik Jums suprantamą sistemą?

Hieroglifai – tai piešti ženklai, žymintys atskirą žodį arba skiemenį, arba garsą, o jų deriniai – tai žodinė informacija. Tokių ženklų raštai yra žinomi nuo III tūkst. pr. Kr. **Hieroglifais** rašė egiptiečiai, hetitai, majai, actekai, rašo iki šiolei kinai, japonai. (žr. R. Neimanto knygą „Raštas“)

木	MEDIS	火	UGNIS
イ	ŽMOGUS	金	METALAS
水	VANDUO	魚	ŽUVIS
女	MOTERIS	人	JUDĖJIMAS
馬	ARKLYS	王	AUGALAS
食	VALGIS	雷	KRITULIAI

木	MEDIS	火	UGNIS
イ	ŽMOGUS	金	METALAS
シ	VANDUO	魚	ŽUVIS
女	MOTERIS	し	JUDĖJIMAS
馬	ARKLYS	十	AUGALAS
食	VALGIS	車	KRITULIAI

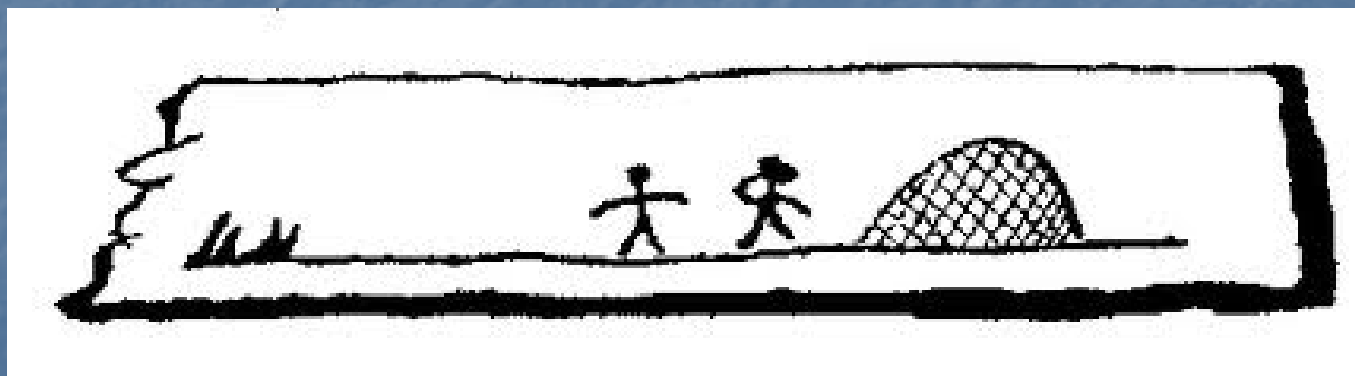
アカサタナハマヤラワ
 A KA SA TA NA HA MAYA RA WA
 イキシチニヒミリン
 I KI SHI CHI NI HI MI RI N
 ウクスツヌフムユル
 U KU SU TSU NU FU MU YU RU
 エケセテネヘメレ
 E KE SE TE NE HE ME RE
 オコソトノホモヨロ
 O KO SO TO NO HO MO YO RO

狒狒	嬰兒	背痛	
baboon	baby	backache	
細菌	壞	獾	羽球
bacteria	bad	badger	badminton
平衡	禿	禿鷹	球
balance	bald	bald eagle	ball
竹	香蕉	銀行	豆

Koks raštas yra vadinamas fonetiniu raštu?

Kokį raštą Jūs mokėtės pradinėje mokykloje? Koks ženklas atitinka vieną garsą? Kiek lietuvių kalba turi garsų? Kiek raidžių juos žymi?

Modern Latin	Early Latin	Early Greek	Phoenician	Early Aramaic	Nabataean	Early Arabic
A	B	C	D	E	F	G
H	I	K	L	M	N	O
P	Q	R	S	T	U	V
W	X	Y	Z			

Modern Latin	A	B	C	D	E	F	Z	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
Early Latin	A	B	C	D	E	F	Z	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
Early Greek	Α	Β	Γ	Δ	Ε	Ζ	Η	Θ	Ι	Κ	Λ	Μ	Ν	Ξ	Ο	Π	Ρ	Σ	Τ
Phoenician	𐤀	𐤁	𐤂	𐤃	𐤄	𐤅	𐤆	𐤇	𐤈	𐤉	𐤊	𐤋	𐤌	𐤍	𐤎	𐤏	𐤐	𐤑	𐤒
Early Aramaic	𐤀	𐤁	𐤂	𐤃	𐤄	𐤅	𐤆	𐤇	𐤈	𐤉	𐤊	𐤋	𐤌	𐤍	𐤎	𐤏	𐤐	𐤑	𐤒
Nabataean	𐤀	𐤁	𐤂	𐤃	𐤄	𐤅	𐤆	𐤇	𐤈	𐤉	𐤊	𐤋	𐤌	𐤍	𐤎	𐤏	𐤐	𐤑	𐤒
Early Arabic	ا	ب	ج	د	هـ	و	ز	ح	ط	ي	ك	ل	م	ن	س	ع	ف	ق	ر

Fonetinis raštas - tai raštas, kurio ženklai yra skirti žymėti visiems kalbos garsams. Jį vartoti panašiu metu pradėjo ne viena tauta (net egiptiečiai šalia **hieroglifų** turėjo 24 ženklus garsams), tačiau garsiausia ir įtakingiausia yra laikoma X a. pr. Kr. sukurta **finikiečių** (tautos, gyvenusios prie Viduržemio jūros) 22 raidžių (priebalsių) **abėcėlė**. Iš jų šiuos ženklus perėmė graikai (sukūrė balsių ženklus ir pakeitė rašymo kryptį), vėliau – etruskai, romėnai (lotynų kalbos abėcėlė), iš kurių drauge su krikščionybe – daug Europos tautų (tarp jų ir lietuviai).

Finikiečių tautos kelionių maršrutai

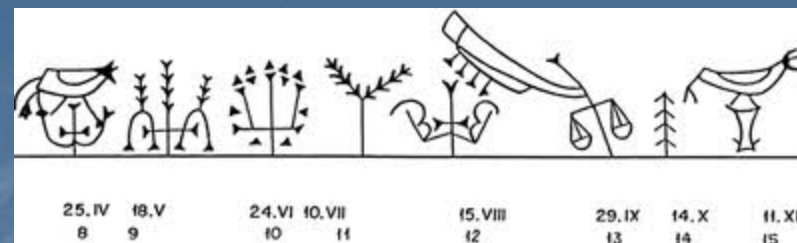

 Greek and Phoenician Colonies and Trade: The Western Mediterranean was first colonized by Phoenicians and Greeks who together controlled trade throughout the region.

Koks raštas yra vadinamas runų raštu?

Kokių minčių kelia lietuvių kalbos žodžiai „raižyti“, „rėžti“, svetimybės „ronyti“, „rona“, latvių „runat“ – kalbėti, „runa“ – kalba, vokiečių „runen“ - šnekučiuotis?

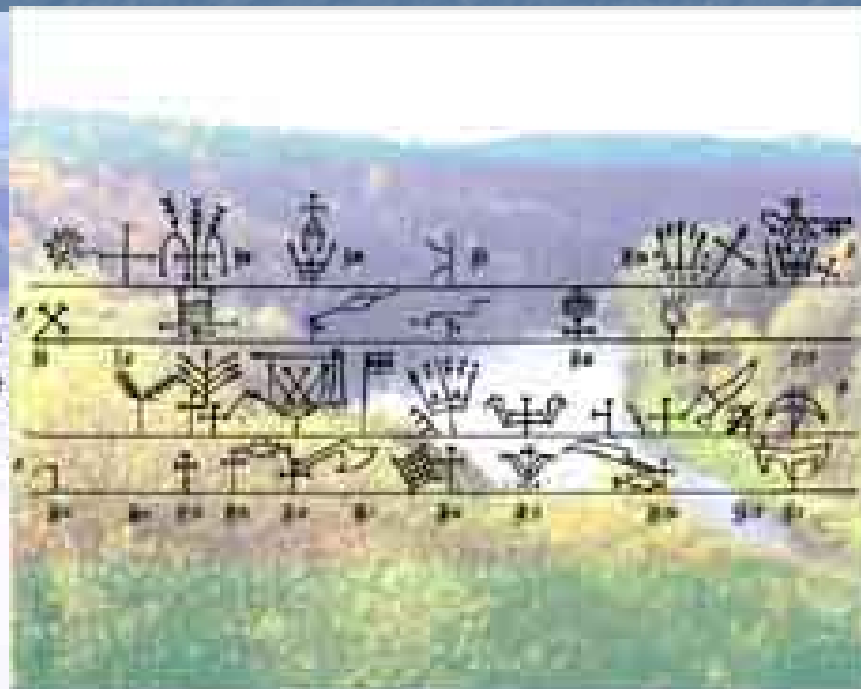
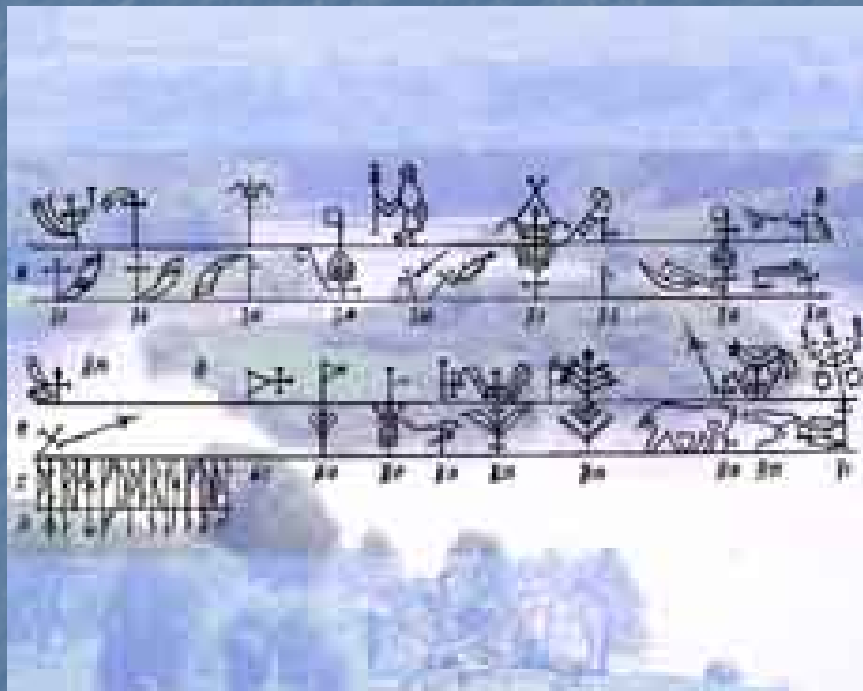

Runos – tai Šiaurės Europos kraštuose (Skandinavijoje, Germanijoje, Britanijoje, baltų šalyse) nuo II a. akmenyje, medyje, metale raižyti garsinio rašto ženklai. Jais naudotasi užrašant burtų, užkalbėjimų formules, žodžius apie mirusiuosius ant antkapių, sudarant kalendorius. **Senosios runos** turėjo 24 ženklus, jaunesniosios – 16. Spėjama jų kilmė – iš Mažosios Azijos. Lietuvoje rasta runomis išraižytų medinių kalendorių, antkapinių užrašų.

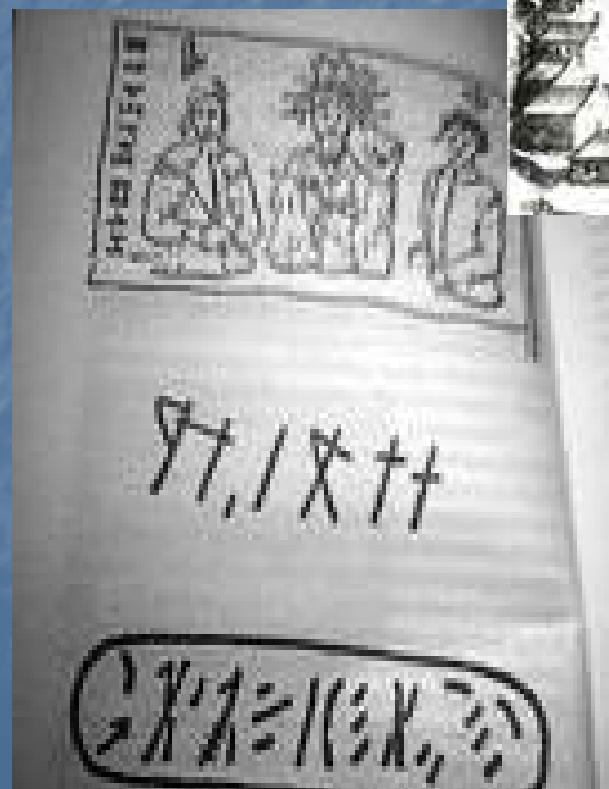
Lietuvoje rastų runų kalendorių ženklai

Lietuviškų runų pėdsakais (kūrybinės interpretacijos...)

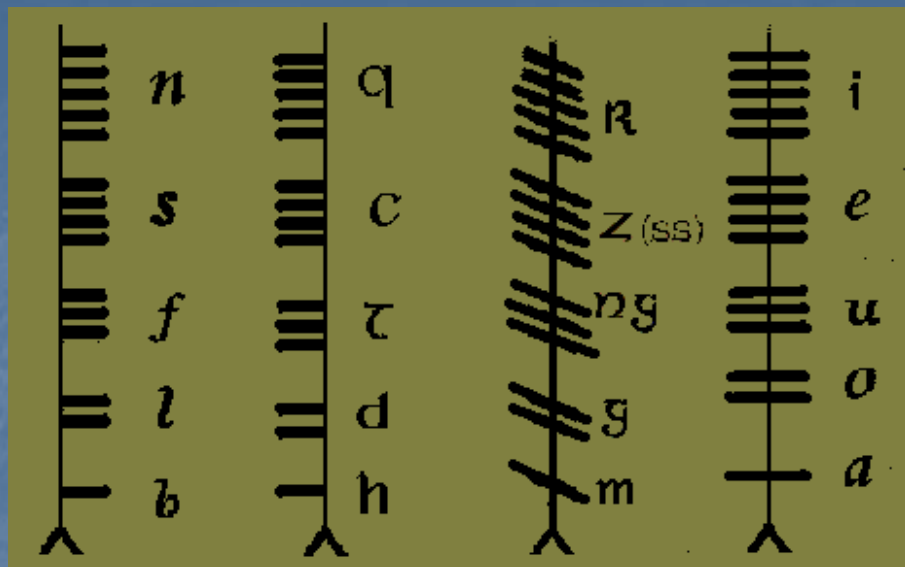
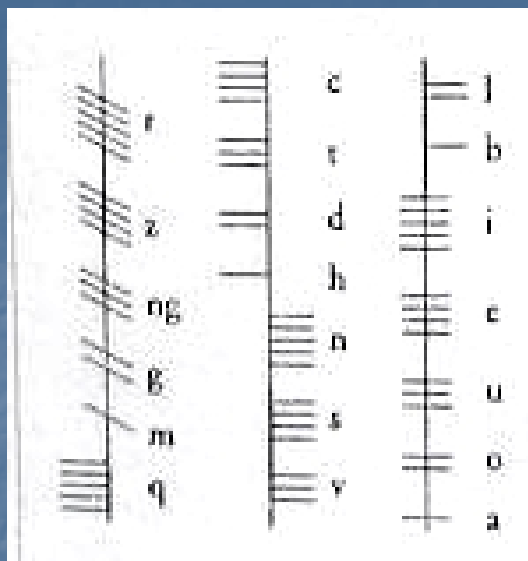
Baltiškų runų legendos, šifruotės, hipotezės

Kas tai – ogaminis raštas?

Ogma – vienas iš svarbiausių Airijos keltų dievų, rašto išradėjas. Angl. „ogham“ – ogamas (sen. airių abėcėlė).

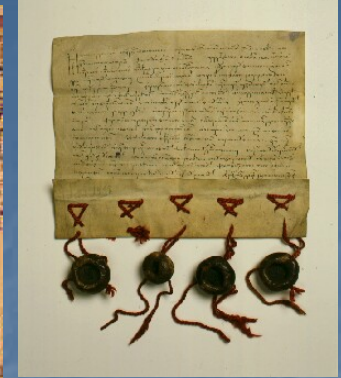
Ogaminis raštas – tai fonetinis 20 garsų raštas, kuriuo rašant vertikalioje linijoje taškeliais žymėti balsiai, o brūkšneliais – priebalsiai. Daugiausia užrašų šiais ženklais rasta Airijoje, Velse, Škotijoje, su šiuo raštu siejamas ir latvių mazginis raštas.

Kokios medžiagos buvo specialiai gaminamos ir naudojamos raštams iki popieriaus?

- **Papirusas** – lot. „papyrus“, gr. „papyros“ – papirusinė viksvuolė – daugiametis viksvuolių šeimos augalas, paplitęs atogrąžų Afrikoje.
- **Pergamentas** - pavadinimas, kilęs iš Mažosios Azijos miesto senojo pavadinimo **Pergamos** – šiame mieste buvo išrasta labai patvari medžiaga rašymui.

Papirusas (*Cyperus papyrus*) – žolinis vandens augalas, augantis Nilo slėnyje, Egipte.

- III tūkst. pr. Kr. Egipte iš papiruso augalo pradėta gaminti trapi medžiaga rašymui – **papirusas** - rašydavo 10-30 cm pločio ir 6-100 m ilgio juostose.
- I a. pr. Kr. Pergamos mieste (dab. Turkijos miestas Bergama) buvo išrasta medžiaga, pakeitusi papirusą – tai gerai apdorota oda. Iš papiruso lapų jau buvo rišamos labai brangios knygos.

Kas ir kada išrado popierių?

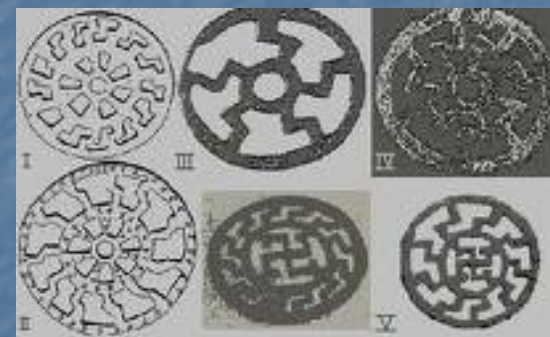
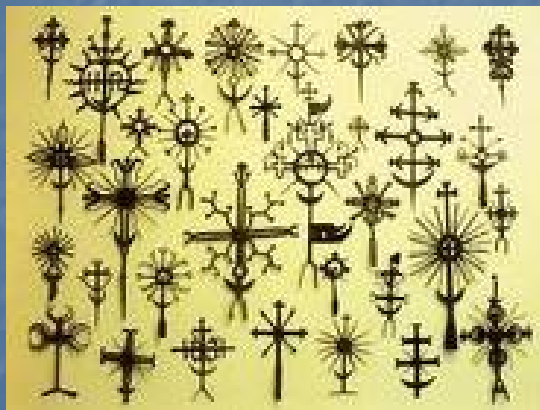
*Kuriose šalyse auga bambukai? Kurioje Rytų
šalyje padaryta daug atradimų?*

II a. pr. Kr. Kinijoje iš bambuko stiebų jau buvo gaminama pigiausia rašymo medžiaga popierius. Tai buvo labai didelė paslaptis, kurią 751 m. sužinojo arabai, XI a. pradėję popierių gaminti Europoje – Ispanijoje.

Kuriose pasaulio šalyse yra išlikę senovės žmonių „laiškų“ mums?

Visuose senovės žmonių gyventuose pasaulio žemynuose – Eurazijoje, Afrikoje, Amerikoje, Australijoje – yra išlikę senųjų kultūrų pėdsakų akmenų, olų, šventyklų raižiniuose, piešiniuose. Kai kurios pasaulio tautos dar iki šiolei informacijos perdavimui ir išsaugojimui naudoja **piktografinį** raštą (pvz., Amerikos indėnai, Australijos aborigenai).

*Kurios senovės pasaulio tautos yra
sukūrusios savas rašto sistemas, kokias?*

Dantiraštį Mesopotamijoje sukūrė ir naudojo šumerai ir jų kaimynai, **hieroglifus** – egiptiečiai, kinai, majai, **fonetinį** raštą – finikiečiai (iš jų perėmė graikai, romėnai ir kitos Europos tautos), **runas** – skandinavai, **ogaminį** raštą – keltai. Lietuviai ir latviai galėjo būti susipažinę su **runomis** ir **ogaminiu** raštu, o priėmę krikščionybę savo raštų sistemas kūrė remdamiesi lotynų kalbos abėcėle.

*Ant kokių medžiagų buvo rašomi senieji
raštai?*

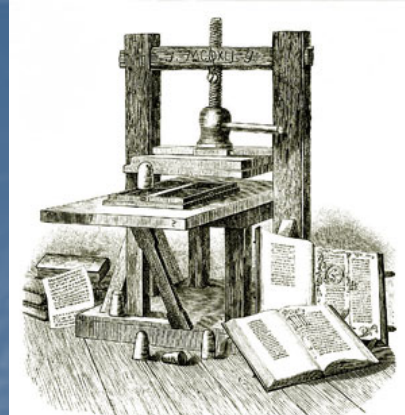
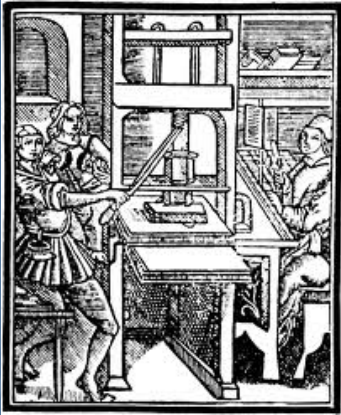

Seniausieji literatūros kūriniai buvo rašomi **molyje** (ant lentelių užrašytas šumerų epas apie didvyrį Gilgamešą), **papiruso** lakštuose (į 150 m. ilgio papiruso ritinį buvo užrašytos graikų dainiaus Homero poemos „Iliada“ ir „Odiseja“), **pergamente** (jame surašyta daugybė romėnų autorių kūrinių).

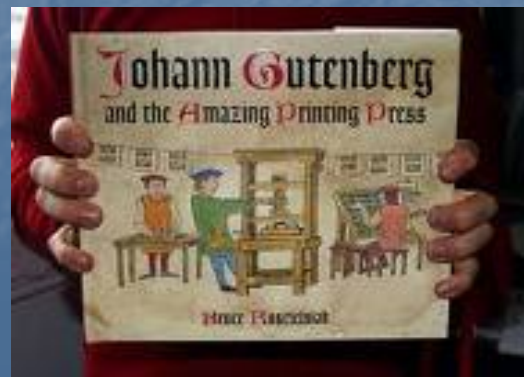

Kas išrado popierių, kas pradėjo knygas spausdinti Europoje?

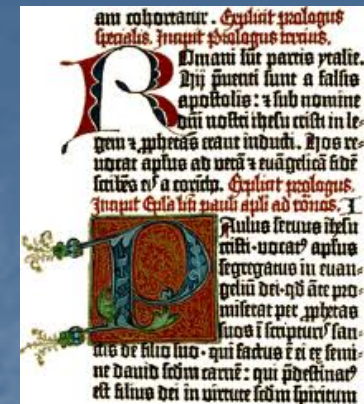

- Popierius buvo išrastas II a. pr. Kr. Kinijoje, o Europoje knygų spausdinimo išradėjais laikomi keli garsūs žmonės (olandas L.Kosteris, italas P.Kastaldžio).
- Garsiausias spaustuvininkas yra vokietis J.Gutenbergas, 1450 m. sukūręs mechanines spausdinimo stakles ir išspausdinęs pirmąją knygą – lotynų kalba „Bibliją“.
- Baltarusis P.Skorina 1522 m. Vilniuje įkūrė I spaustuvę Lietuvoje, kurioje leido slavų knygas.
- Portugalų misionieriai 1561 m. įkūrė pirmąją spaustuvę Indijoje, Goa mieste.
- Pirmąsias europietiškas spaustuves 1579 m. Japonijoje įsteigė italų misionierius Aleksandras Valinjanas, 1590 m. Kinijoje, Makao mieste, – jėzuitai..
- Europiečiai spaustuves steigė ir Afrikoje: Maroke – 1516. m., Egipte - 1562 m.

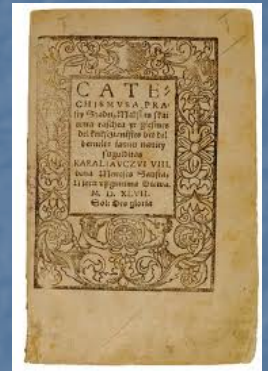
Kokios buvo pirmosios spausdintos knygos?

- 1466 m. – I knyga vokiečių kalba – Biblija
- 1474-1476 m. – I knyga anglų kalba „Trojos pasakojimai“
- 1476 m. – I knyga prancūzų kalba „Didžioji Prancūzijos kronika“
- 1490 m. – I knyga ispanų kalba - ispanų kalbos žodynas
- 1513 m. - I knyga lenkų kalba
- 1525 m.– I latvių ir estų knygos - liuteronų katekizmai (Vokietijoje)
- 1539 m. – I knyga suomių kalba (liuteroniškas vadovėlis)
- 1541 m.– I knyga švedų kalba - Biblija

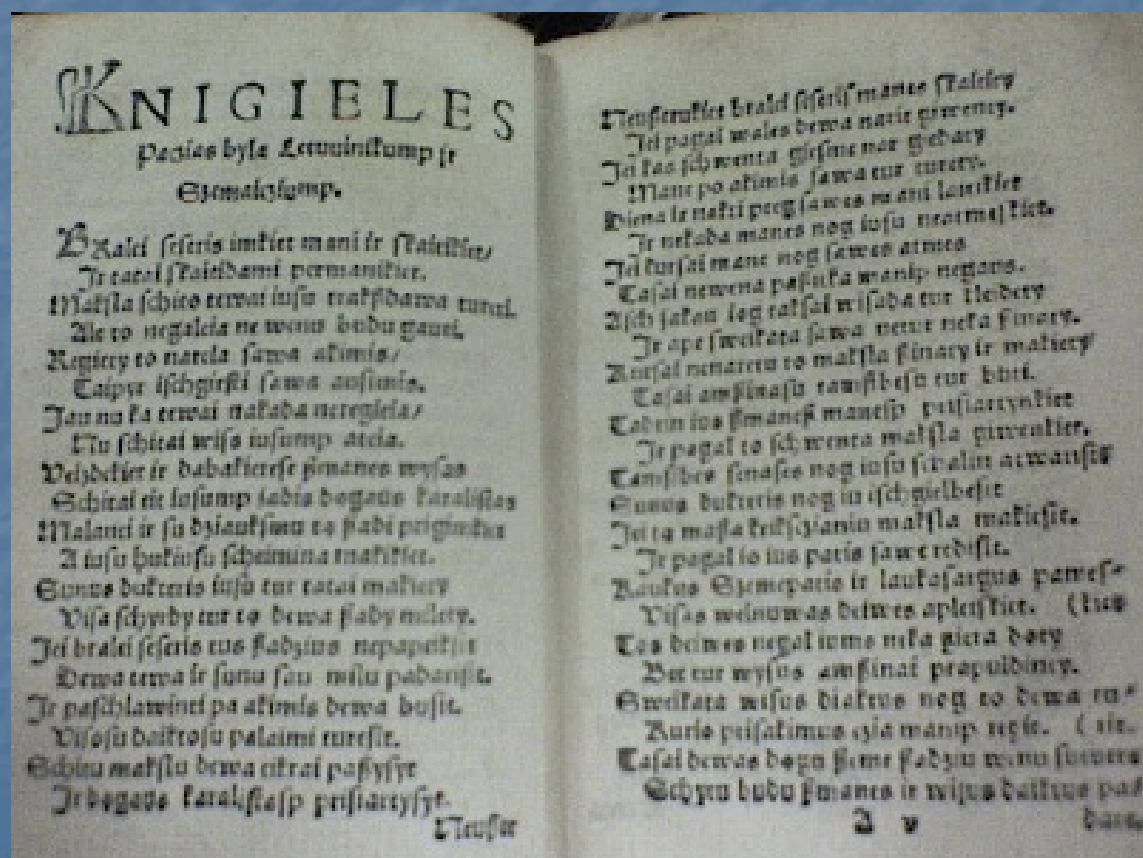

Kokios buvo pirmosios spausdintos knygos?

- 1545 m. – I knyga prūsų kalba - liuteronų katekizmas (Karaliaučiuje, Prūsijos kunigaikštystėje)
- 1547 m. - M. Mažvydo „Katekizmas“- I knyga lietuvių kalba
- 1571 m. - I knyga airių kalba - Biblija
- 1550 m. – I knyga danų kalba - Biblija
- 1584 m. – I knyga islandų kalba - Biblija
- 1624 m. - I knyga Afrikos tautų kalba (kiuksikongo dialektu)
- 1625 m. - I knyga gruzinų kalba
- 1654 m. – I knyga Amerikos indėnų kalba
- 1687 m. – I knyga norvegų kalba - karaliaus įstatymų rinkinys

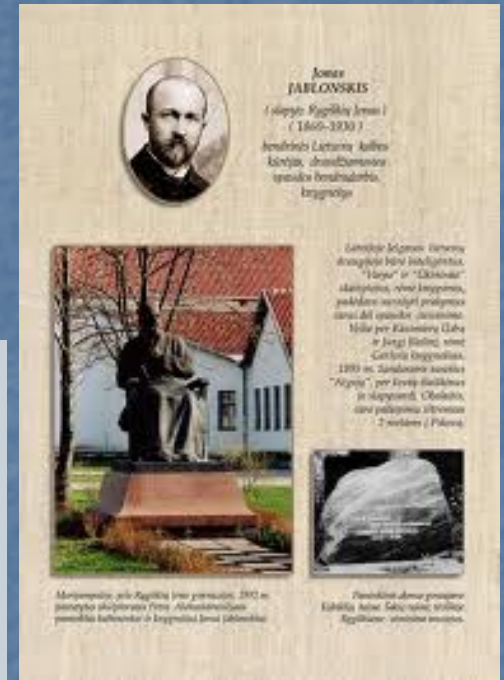
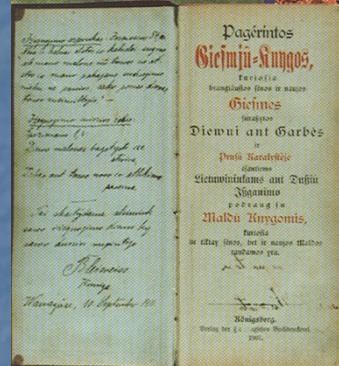
Kokį raidyną pasirinko pirmosios lietuviškos knygos autorius, kodėl?

Pirmoji lietuviška knyga parengta ir išspausdinta
Renesanso laikais, remiantis lotyniška abėcėle.

Su kokias sunkumais susidūrė XIX a. lietuvių rašto normintojai?

- Smarkiai lėtesnė ir komplikuočiau negu raidyno kalbamuoju laikotarpiu [XIX a. pab.] buvo rašybos principų stabilizacija. Tai lėmė ir iš anksčiau paveldėta didelė tų principų įvairovė, ir nevienodas rašančiųjų požiūris į atskirų principų taikymą praktikoje, ir kai kurių lingvistiškai mažai išsilavinusių rašto žmonių nesusivaikymas rašybos principuose, ir pagaliau svarbiausia – nebuvimas aiškiai formuluotų rašybos principų bei taisyklių autoritetingesnėse ano meto lietuvių kalbos gramatikose (A.Šleicherio, Fr. Kuršaičio, iš dalies ir 1901m. Jablonskio gramatikoje).

Palionis, J., *Lietuvių literatūrinės kalbos istorija*, Vilnius: Mokslas, 1979.

- Lietuvių kalbos rašyba remiasi daugiausia fonetiniu ir morfologiniu, be to, šiek tiek tradiciniu principu. Kiekvienas jų yra savaip susijęs su grafikos taisyklėmis.
- Norėdami išmokti taisyklingai rašyti, turime suprasti tuos pagrindus ir išmanyti, kada kuriuo remtis.

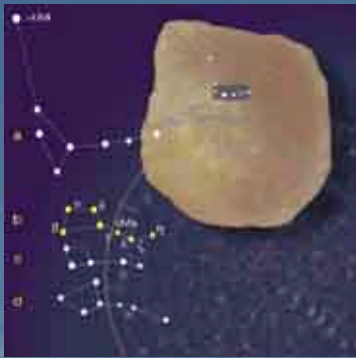
Lietuvių kalbos rašyba ir skyryba, Vilnius: Mokslas, 1989.

Fonetiniu rašybos pagrindu remdamiesi, žodžius rašome taip, kaip juos tariame, pvz., *stalas, daiktas, šaukštas, sūnus, sūnūs, būti, buvo, lyti, lijo.*

Morfologiniu rašybos pagrindu remdamesi, žodžiu rašome taip, kaip rodo kitos to žodžio formos arba giminiški dabartinės kalbos žodžiai. Šis pagrindas reikalauja tas pačias žodžio dalis visada rašyti vienodai, nors jos būtų tariamos ir skirtingai. Remdamesi morfologiniu pagrindu, rašome: *dega* ir *degti* (nors antrąjį žodį tariame *dekti*), *saga* ir *sagtis* (nors tariame *saktis*), *darbas* ir *darbštus* (nors tariame *darpštus*), *užaugti*, *užkelti* (nors tariame *uškelti*), *užšokti* (nors tariame *ušokti*).

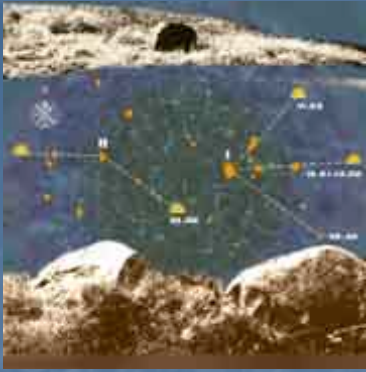
- **Tradiciiniu** rašybos pagrindu remdamiesi, žodžius ar jų dalis rašome atsižvelgdami į tai, kaip jie nuo seno rašomi. Tradicinis pagrindas paprastai sutampa su istorine žodžių kilme, kurios neberodo nei tarimas, nei giminiški dabartinės kalbos žodžiai. Iš tradicijos nosinėmis raidėmis žymime balsius, kurie yra kilę iš nosinių dvigarsių, bet dabar tariami kaip paprasti ilgieji balsiai, pvz.: *ažuolas, šąla, gęsta, vilką, vaikų*.
- *Mokomasis lietuvių kalbos rašybos ir kirčiavimo žodynas. Mokymo priemonė. Sudarė Kniūkšta, P., Lyberis, A. Kaunas: Šviesa, 1989.*

Norėdami padėti vaikui susidaryti rašybos įgūdžius, turime:

- suprasti fonetinės, morfologinės, tradicinės rašybos įgūdžių struktūros skirtynes;
- matyti tuos sunkumus, kurie kyla vaikui mokantis tokios ne vienu pagrindu grindžiamos rašybos;
- diferencijuoti rašybos mokymą, atsižvelgiant į skirtingus jos pagrindus. <...>

Kadžytė-Kuzavinienė, L., *Rašyba mokykloje*. Kaunas: Šviesa, 1997.

Rašybos taisyklių daug, jos pateikiamos nagrinėjant įvairias fonetikos ir gramatikos temas, įtvirtinamos mokantis kalbos vartojimo, ugdant mokinių kalbą. Yra pagrindo manyti, kad jos lieka pabiros, nesusistemintos, neįprasmingos. Mokiniai neįgauna svarstymo atramos, kodėl vieni žodžiai rašomi kaip girdimi, kiti, ar net tų pačių žodžių kitos formos – jau kitaip, ir tarimu vadovautis nebegalima. Jei tinkamu momentu, galbūt prieš sisteminį gramatikos kursą VII ar VIII klasėje, būtų glaustai, prieinamai išdėstomi lietuvių kalbos rašybos pagrindai, - mokiniai įgytų protavimo atramą, kuri palengvintų susivokti taisyklių daugybėje.

Kadžytė-Kuzavinienė, L., *Rašyba mokykloje*. Kaunas: Šviesa, 1997.

Sisteminantis rašybos įvadas padėtų „sutvarkyti“ po to gaunamą ir kartojamą informaciją. Prasmingesnis tada mokiniams atrodytų ir fonetikos bei gramatikos kursas. Psichologai nurodo, kas sisteminantis įvadas „gali padaryti naują medžiagą labiau suprantamą ir prasmingą, todėl labiau atsimenamą“. (Gage., Berliner, 1994)

Kadžytė-Kuzavinienė, L., *Rašyba mokykloje*. Kaunas: Šviesa, 1997.

Summa summarum

Lietuvių kalbos rašyba grindžiama trimis principais:

- **fonetiniu** (rašoma taip, kaip tariama: miškas, vakar, jaunas, du, namas, vyksta, nutilo, tyli, sluoksnis, aukštas, lyja, lijo, žūti, žuvo...);
- **morfologiniu** (rašoma pagal kitas žodžio formas ir giminiškus žodžius: *augtii*, nes *auga*; *vežti*, nes *veža*; *užsienis*, nes *už+sienos*; *iššoko*, nes *iš+šoko*...);
- **tradiciniu** (rašoma, kaip jau yra įprasta: *ąžuolas*, *gęsta*, *ieškoti*, ***Jieznas***...)

Taigi, norint išmokti lietuvių kalbos rašybos, reikėtų:

- stengtis taisyklingai tarti žodžius; taip tardami, dažniausiai gerai juos ir parašysime (daugumas žodžių rašomas pagal tarimą);
- mokėti skirti kalbos dalis; gebėti analizuoti žodžių sudėtį, išmanyti jų darybą, suvokti žodžių ryšius sakinyje;
- įsiminti taisyklėms nepaklūstančių žodžių rašybą.

Dobrovolskis, B., *Lietuvių kalbos rašybos ir skyrybos pratimai X-XII klasei*, Kaunas : Šviesa, 2002.

Kodėl prieš kūrybinį rašymą svarbu ramiai pasirengti rašymo priemonės ir taikiai pasitelkti taisyklingos rašybos įgūdžius?

Kūrybinis rašymas – tai.... (užbaikite sakinį)

Kas laikoma, kaip vertinama kūrybiškumas, kodėl?

Kūrybiška asmenybė dažnai valdoma dviejų troškimų: paklusti, prisitaikyti ir, nepaisant kitų vertinimų, drąsiai kurti.

(pagal D. Grakauskaitę-Karkockienę)

- Kūrybiškumas yra Dievo dovana.
- Kad kūrybiniai gebėjimai duotų vaisių, kūrybos dovana turėtų būti laiku pastebima ir puoselėjama.

- Kūrybiškumas yra našta. Vaikas, kuriame dar tik pradeda skleistis kūrybos daigai, turi susigrumti su visuomenei įprastomis normomis, iškęsti suaugusiųjų bausmes.
- Slopinamas jis gali merdėti ir net mirti.

Ar kiekviename žmoguje slypi kūrybinis pradas?

- Holistinis požiūris – kiekvienas žmogus iš prigimties yra kūrybingas.
- ...kai tu sumerki savo akis, nematai dienos. Kad amžinai sumerkiai akis, amžinai žūtų tau saulė ir dangus ir jo žvaigždės, nes kiekvienas žmogus tik savyje turi saulę ir žvaigždes, dieną ir naktį. Ne tu pasaulį gyveni, bet pasaulis tavyje. Per tave jis gema, per tave sensta ir tavyje miršta, bet ne tu jame...
- (V. Krėvė „Pratjekabuda“)
- Tradicinis požiūris – dėmesys išskirtinai kūrybiškoms asmenybėms, jų kūrybos procesui ir jo rezultatams.
- Talentingųjų tyrimo kryptis kūrybiškumą laiko viena iš gabių ir talentingų žmonių savybių.

(pagal D. Grakauskaitę-Karkockienę)

Holistinis požiūris į kūrybiškumą

Humanistinė psichologija – tai kryptis, kurios tikslas – sveika, kūrybiška asmenybė.

- A. Maslow kūrybiškumą sieja su sveika, sugėbančia save išreikšti, spontaniška ir visaverte asmenybe, taip pat pabrėžia saviraiškos (žmogaus siekio tuo, kuo jis gali tapti) reikšmę.
- A. Maslowo nuomone, išugdyti kūrybišką asmenybę geriausiai padėtų ugdymas pasitelkus meną, kuris ypač svarbus ne todėl, kad išugdytume kuo daugiau menininkų, bet tam, kad vaikai taptų geresni žmonės.
- Kūrybinius „kulminacinius“ potyrius gali patirti kiekvienas žmogus.
- Ugdymas menu – tai geriausias būdas asmenybei atsiskleisti.

(pagal D. Grakauskaitę-Karkockienę)

Kūrybiškumo kriterijai ir skatinimas pagal N. Roger

- Kūrybos produktas kaip aiškus fenomenas.
- Naujumas – tai unikalaus individo ir jo naudojamų medžiagų santykio rezultatas.
- Kūrybiškumą labiausiai slopina kritika, vertinimas ir nepalanki asmenybės augimui politinė sistema.
- Kūrybos proceso metu gimsta naujas produktas, atsirandantis iš individo unikalumo, viena vertus, ir iš jo gyvenimą užpildančių daiktų, įvykių, žmonių, aplinkybių – kita.
- *Aš žinau, kad gilindamasis į save, tu pastebėsi ir teigiamų, ir neigiamų savo savybių, ir tai galbūt gąsdins tave ir pareikalaus daug jėgų.*
- *Aš būsiu greta tavęs, bet nelįsiu į tavąjį pasaulį.*
- *Aš tikiu, kad tu pats žinai, kaip padėti sau pačiam.*
- *Aš neprisiimu atsakomybės už tavąjį likimą ir neperimsiu iniciatyvos į savo rankas.*
- *Bet aš neneigsiu tavęs.*
- *Aš remsiu ir skatinsiu tave, kai leisisi į nuostabią savęs pažinimo kelionę.*
- *Aš skatinsiu tave, kad išdrįstum leistis į savo vidinį pasaulį ir išbandyti naują, bet aš niekuomet neversiu tavęs tai daryti.*
- *Aš mokausi iš tavęs ir esu pasirengusi priimti tą naują patirtį, kurią gaunu iš tavęs.*

Mokinių kūrybiškumo ugdymo siekiai pagal lietuvių kalbos dalyko bendrąsias programas

- Kalbinis ugdymas – svarbi bendrojo ugdymo dalis. Kalbinių gebėjimų ugdymas sudaro prielaidas mokinių intelektinių ir **kūrybinių galių** plėtotei, emocinei, dorovinei, socialinei, kultūrinei brandai, pilietinės ir tautinės savimonės raidai.
- Mokymosi aplinka turėtų skatinti *kūrybingumą*: ugdomas mokinių mąstymo novatoriškumas ir lankstumas, sudaromos sąlygos įžvelgti, pastebėti problemas, mąstyti, eksperimentuoti, išgyvenant kūrybos ir atradimo džiaugsmą, ugdomas palankumas naujumui, savitumui, lavinama vaizduotė, žadinamas jautrumas, smalsumas, atvirumas sau ir kitiems, mokiniai skatinami dalyvauti įvairioje veikloje, kad patenkintų saviraiškos poreikį, atrastų problemų sprendimus bei perteiktų juos įvairiomis priemonėmis ir būdais.
- Mokiniai.... pažįsta kalbą ir literatūrą kaip tautos kultūros dalį, suvokia kultūros tradicijas ir jas kūrybingai plėtoja. (PUBP, 2008)

Mokinių kūrybiškumo ugdymo siekiai pagal lietuvių kalbos dalyko bendrąsias programas

- Nagrinėdami grožinės ir negrožinės literatūros kūrinius, mokiniai atranda juose glūdinčią išmintį, žmogaus ir tautos egzistencinę patirtį, ugdomi estetinius jausmus, kūrybinį ir kritinį mąstymą.
- Siekiama, jog mokiniairemdamiesi literatūra, kultūra, kurtų rišlius, kūrybiškus, probleminius tekstus.
- Lietuvių kalbos ir literatūros kaip dalyko tikslas – padėti mokiniams ugdytis komunikavimo lietuvių kalba ir literatūrinę (kultūrinę) kompetencijas; išplėtoti gebėjimus kalbėti ir rašyti aiškia, taisyklinga ir turtinga kalba, suvokti save kaip kalbos ir kultūros paveldėtojus, puoselėtojus ir kūrėjus; susiformuoti laisvo, atsakingo žmogaus savimonę, asmeninį santykį su literatūra (kultūra), sustiprinti savo tapatybę ir savivertę; išsiugdyti kūrybinį ir kritinį mąstymą. (VUBP, 2011)

Kūtrybiškumas pagal Dž. Rodarį

- *Noriu pažymėti, kad žodžiai „vaizduotė“ ir „fantazija“ ilgą laiką buvo išskirtinai filosofijos istorijos terminai. Jaunoji psichologija jų ėmėsi tik prieš keletą dešimtmečių. Taigi nereikėtų stebėtis, jog vaizduotė mūsų mokyklose užima tik vargšės giminaitės padėtį, labiausiai vertinamas dėmesys ir atmintis. <...>*
- *Protas yra vientisas. Jo kūrybiškumas turi būti plėtojamas visomis kryptimis. Pasakos (kurių klausomasi ir kurios kuriamos) – dar ne „viskas“, ko vaikui reikia.*
- *Laisvas visų kalbos galimybių naudojimas – tik viena iš krypčių, kuriomis jis gali ugdytis. Bet, kaip sako prancūzai, tout se tient (viskas tarpusavyje susiję). Vaiko vaizduotė, skatinama kurti naujus žodžius, paskui tą metodą pritaikys visose patirties srityse, kur tik prireiks kūrybinės intervencijos.*
- *Pasakoms reikia matematikos taip pat, kaip ir matematikai – pasakų. Pasakų reikia poezijai, muzikai, utopijai, politinėms kovoms, žodžiu, – bet kokiam žmogui, o ne tik fantazuotojui. Jos reikalingos būtent dėl to, kad iš pirmo žvilgsnio atrodo niekam nereikalingos kaip ir poezija, muzika, teatras ir sportas (jei tai tampa verslu).*

D. Grakauskaitės-Karkockienės tyrimo duomenimis, galima daryti prielaidą, jog mokantis pagal specialią kūrybiškumo ugdymo programą **sustiprėja vidinė asmenybės darna.**

- *O aš tau sakau, Savalkija, kad nėra didesnės galybės kaip toji, kuri yra gyvenimas. <...> Tas, kuris gyvena ir vadina save Aš, – amžinasis Atmanas tasai yra. Ir tas, kuris suprato, kuris pažino visas pasaulio paslaptis, nugalėjo visas kliūtis, tasai didysis Pradžiapatis – ir nesibijo, nei kad mirs, nei kad gims. Jam nėra pradžios ir pabaigos, nes jis tikras brahmanas, viešpats Atmanas, kurs savyje ir per save naikina vienus pasaulius, o kuria kitus kaip tas, kuris turi galią – pasaulių kūrėjas Pradžiapatis. O nebūtų juo, jei negimtų ir nemirtų jame ir per jį pasauliai.*
- (V. Krėvė „Pratjekabuda“)

Kokia galėtų būti *lanksčios didaktikos* samprata, Jūsų manymu?

- **Didaktika** [gr. *didaktikos* – pamokomas]: 1) ped. šaka, tirianti mokymą ir lavinimą (mokymo tikslus, turinį, organizavimą, metodus, principus); 2) moralizavimas, pamokymai. (TŽŽ)
- **Lankstumas**, flexibility, Flexibilitat, гибкость – gebėjimas greitai keistis, prisitaikyti prie kintančių sąlygų. Lankstumo reikalauja tobulėjanti darbo technologija, technika, naujos mokslo žinios, staigūs socialiniai pokyčiai, nedarbas, nauji veiklos kompetencijos reikalavimai. Dėl to reikia švietimo, mokymo, lavinimo, auklėjimo pokyčių, kurie padėtų prisitaikyti prie naujos ekonominės, socialinės tikrovės. (EEŽ)

Kas būdinga *lanksčiai* *didaktikai*?

- Postmodernių intencijų ***lanksti lietuvių kalbos ir literatūros didaktika*** – tai lietuvių kalbai ir literatūrai pažinti, mokytis bei literatūros tekstams skaityti, suprasti, rašyti, vertinti skirtų modelių konstravimo teorija ir praktika (***lego tiltai***), laisvai pasirenkant ir derinant tekstus, tradicinės ir moderniosios literatūrologijos bei didaktikos idėjas, atsižvelgiant į kalbos ir literatūrinio ugdymo standartus, skaitančiųjų bendruomenės susitarimus ir / ar kiekvieno asmens individualius poreikius.
- ***Lanksčios lietuvių kalbo ir literatūros didaktikos*** instrumentarius (žinių, procedūrų, metodų ir būdų lentelės, schemas, grafiniai modeliai) – tai galimybė susipažinti su postmoderniai ***lankstaus literatūrinio ugdymo*** teoriniu pagrindimu ir praktinio taikymo gairėmis.
- Šios ***literatūrinio ugdymo*** instrukcijos ir konstrukcijos – ***lanksčios taikomosios lituanistikos*** sudedamoji dalis.

(V. Janušauskienė, 2004)

Susipažinkite su Taikomosios lituanistikos lentele *Kūrybinio rašymo galimybės: tebūnie tarytum pasakoje?* ir pasižymėkite Jus sudominusius dalykus (teksto žymėjimo strategija)

Tebūnie tarytum pasakoje

*Aš esu. Mano siauras šešėlis
naktimis, lyg tiltas per nušviestą gatvę
lenkias ir laukia –*

*Tu gali sustoti ant jo ir žiūrėti
pro rėmus ramiai mėlynų šakų,
kaip mėnuo, tartum aureolė
sukas viršum tavęs ir kitų,
stovinčių tyliai tamsoj,
prie vielom išpintų tvorų,
į narvus panašių.*

*Jeį esu, mano siauras šešėlis,
tebūnie naktimis, lyg tiltas per gatvę
tau ir kitiems,
kurių kojos negali priprasti,
prie medinių grindų –*

*Aš esu. Mano siauras šešėlis,
dienomis nekantrus, lyg jaunas medis,
Ir stiebias aukštyn –*

*Tu gali jo pavėsy sustot ir klausyt,
kaip skamba susitikimai greiti,
Ir ilgai nuaidi kiekvienas sudie,
kurių neturi nei tu, nei kiti,*

*suskirdusias lūpas kaitroj
atsargiai delnais dengdami,
ir visuomet vieni.*

*Jeį esi, mano siauras šešėlis
tebūnie dienomis, lyg augantis medis
tau ir kitiems,
Kurių tylinčias lūpas skaudžiai
pažymėjo kaitra –*

Liūnė Sutema

Ką atskleidė struktūrinė-aspektinė kūrybinio rašymo modeliavimo galimybių analizė?

*Ar vertėtų šiuos grafinius
modelius pritaikyti praktiškai?
Juk ir šventieji puodus žiedžia...*

V. Rašytinės raiškos lankstaus modeliavimo kūrybinės DIDAKTIKOS etiudai

Individualiai, poroje su kolega ar 3-5 žmonių grupėse sukurkite kūrybinio rašymo didaktinį modelį, skirtą tam tikros klasės mokiniams, ir pagal jį individualiai pabandykite sukurti SAVO RAŠYTINIUS TEKSTUS.

- Darbo priemonės: taikomosios lituanistikos lentelė *Kūrybinio rašymo galimybės*, tekstų pasiūlos lapas ***Tekstai kūrybinio rašymo laivų burėms pakelti...*** (seminaro priedas nr. 2) ir savos mintys...
- *Programos dalyvio dienoraštis*

Lanksčios didaktikos modelių kūrimo aspektų spektrai

Rašymo erdvė

- Pamoka (lietuvių kalbos ugdymo, literatūros teorijos / istorijos, teksto skaitymo ir analizės, kūrybinės raiškos)
- Kultūrinė išvyka (istorija, architektūra, menas...)
- Gamtoje
- Namuose

Rašymo laikas

- Pamokos dalis / etapas (įvadinė dalis, intarpai, baigiamoji dalis)
- Pamoka
- Laisvalaikis

(Ne)pasirengimas rašyti

- Be pasirengimo (insaitas, asociacijos, sąmonės srautai...)
- Etapinis (pagal Marzaną, Bloom'ą...)
- Laisvi deriniai

Užduočių formuluočių kryptys

- Laisvos
- Tema
- Žanras
- Objektyvus / subjektyvus rakursas
- Žaidybinės situacijos
- Asmeninė saviraiška
- Vaizduotės skrydžiai
- Atspirties taškai – tekstai (žodiniai, vaizdiniai, mišrūs): interpretacijos, improvizacijos, asociacijos, transformacijos ir t.t.

Didaktinė (ne)pagalba

- Kaip (ne)reikėtų ruošti(s) kūrybiniam rašymui?
- Kaip / kokia seka kurti?
- Kaip aptarti kūrybos pasiekimus?

Lanksčios didaktikos etiudai...

Mano arba mūsų grupelės
idėjos didaktiniam
 modeliui rengti: klasė,
užduotis, papildomi
tekstai, veikla?

Kolegų idėjos, mano
pastabos...

Mano tekstas....

VI. Seminaro metu įgytų nuostatų, gebėjimų, žinių ir supratimo į(si)vertinimas – *ŽNS, programos dalyvio dienoraštis, diskusija, atviri klausimai*

Sugrįžkite prie seminaro siek(su)ių ir užpildykite III skiltį, apgalvokite savąją patirtį šio seminaro metu: ar keitėsi pradinės nuostatos, žinios, gebėjimai? Jei taip, kuria linkme?

Kaip vertiname kūrybinio rašymo mokymo(si) galimybes, remiantis lanksčia didaktika, kodėl?

Kokius mokymo mokyti(s) gebėjimus patobulinote, kuriuos pakoregavote, kuria linkme?

Kokias žinias susisteminate, kokias pagilinate, ką sužinojote nauja?

Nuostatos.... Žvelgiu, mąstau, atrandu, kad...

*Menas turbūt tai ir padaro – perkelia iš buities į būtį kokį nors šiaudą, ir
jeigu tai pavyksta – nesvarbu, koks tas menas, turbūt yra prasmė kurti.*

Sigitas Parulskis

Pabaiga

Į tavo plaukus

Nuglosčiau

Savo gyvenimo liniją. (Mindaugas Valiukas)

*Dėkui už galvojimą, ieškojimą, atradimus drauge - - -
Aukštų kūrybos skliautų žvaigždėtų, saulėtų - - -*

Literatūra ir iliustracijos (I)

- Bertrand, D., Ploquin, F., *Išraiška ir kūryba, Tekstų kūrimo sąsiuvinis*, Vilnius: Gimtasis žodis, 1993, 1994.
- *Civilizacijų aušra*. Vilnius: Alma littera, 1997.
- Dobrovolskis B. Lietuvių kalbos rašybos ir skyrybos pratimai X-XII klasei. Kaunas: Šviesa, 2002.
- Grakauskaitė-Karkockienė „Kūrybos psichologija“ (Vilnius: Logotipas, 2003)
- Gimbutienė, M., *Senovinė simbolika lietuvių liaudies mene*, Vilnius: Mintis, 1994.
- Gimbutienė, M., *Baltai priešistoriniais laikais*, Vilnius: Mokslo, 1985.
- Gimbutienė, M., *Senoji Europa*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijos leidykla, 1996.
- Janušauskienė, V., Lanksčių ugdymo pažiūrų patirtis siekiant taikomosios lituanistinės kompetencijos // *Pedagogika: mokslo darbai*, t.73. Vilnius: VPU leidykla, 2004.
- Janušauskienė, V., Lanksčios literatūros didaktikos modelio akmens tema taikomosios galimybės literatūriniame ugdyme // *Acta Humanitarica Universitatis Saulensis*. Mokslo darbai. T.6. Šiauliai: VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2008.
- Janušauskienė, V., Lietuvos jaunųjų poezijos skaitytojų sąmonės ir sąmonės žodžių archeologinėse saugyklose. // *Acta humanitarica universitatis Saulensis: mokslo darbai*, t.8. ISSN 1822-7309. Šiauliai: VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2009.
- Jungas, K., Rašytojas // *Grožio kontūrai*, Vilnius: Mintis, 1998.
- Kadžytė-Kuzavinienė, L., *Rašyba mokykloje*, Kaunas: Šviesa, 1997.
- Kjargaard, E., Martinėnienė, R., *Nepaprastas pavasaris*, Vilnius: Danielius, 1999.

Literatūra ir iliustracijos (II)

- *Lietuva iki Mindaugo*, Vilnius: Dailės akademijos leidykla, 2003.
- *Lietuvių kalbos rašyba ir skyryba*, Vilnius: Mokslas, 1989.
- Neimantas, R., *Raštas nuo piktogramos iki raidės*, Kaunas: Orientas, 1998.
- Palionis, J., *Lietuvių literatūrinės kalbos istorija*, Vilnius: Mokslas, 1979.
- Poliakovas, O., *Pasaulis ir lietuvių kalba*, Vilnius: Enciklopedija, 2008.
- Rodaris, D., *Fantazijos gramatika*, Kaunas: Šviesa, 2001.
- Runco, M., A., *Creativity*, San Diego; Elsevier, 2007.
- *Senovės pasaulio paslaptys*, Vilnius: Alma littera, 2005.
- *Senovės pasaulio stebuklai*, Vilnius: Alma littera, 2005.
- Rimantienė, Rimutė. *Lietuva iki Kristaus*. Vilnius: Dailės akademijos leidykla, 1995.
- Rimantienė, Rimutė. *Kuršių nerija archeologo žvilgsniu*. Vilnius: Dailės akademijos leidykla, 1999.
- Tarasenka, Petras. *Pėdos akmenyje*. Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1958.
- *Prūsijos kultūra*, Vilnius: Academia, 1994.
- Zinkevičius, Z., *Rašto kilmė*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2007.
- Zinkevičius, Z., Luchtanas, A., Česnys, G., *Tautos kilmė*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijos leidybos institutas, 2000.
- Vincė, L., *Rašyti gali kiekvienas*, Vilnius: baltos lankos, 2010.